

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Två nyfunna hållristningar i Skåne : Nöbbelöv, Östra Broby socken
Lindblom-Häggbom, Carin
Fornvännen 69, 132-133
http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1974_132
Ingår i: samla.raa.se

Två nyfunna hällristningar i Skåne

I. Nöbbelöv, Östra Broby socken

Vid sommarens inventering av Östra Broby socken i Skåne registrerades en tidigare ej känd hällristning av ovanligt slag. Denna ligger på Nöbbelöv 3³, 160 m V om ägo-gården. Ristningen är belägen i ett block, som ligger i kanten av en höglignande stensättning, och består av en klöv, en T-formig figur samt två skålgropar (Östra Broby sn inv.nr 12). Knappt 4 km SSV härom återfinns den välbekanta hällristningen i Frännarp, Gryts socken.

Östra Broby socken är rik på fornlämningar, speciellt koncentrerade till områdena utmed Helgeån, och ger ett intryck av att huvudsakligen vara en bronsåldersbygd. Här ligger Lunnom med bl. a. över tjugo skålgropsförekomster inom en yta av 1 km², varav en i kanten av en gravhög. Nöbbelöv är ett annat område inom socknen med ett koncentrat av fornlämningar. Ett par åssträckningar löper här parallellt med Helgeån, den ena med ett tjugotal fornlämningar, vilka mestadels är flacka stensättningar av bronsålderskaraktär. I svackan mellan de två höjdsträckningarna, i närheten av ett biflöde till Helgeån, hittades i åkerjorden år 1969 ett bronssvärd av Mörigen-typ (privat ägo). Något spår av gravläggning kunde inte iakttagas, vilket gör att man eventuellt kan tolka svärdet som ett offerfynd. På åsryggen närmast Helgeån och med god utblick över denna ligger några skålgropsförekomster, varav en med ett fyrkantigt skålgropar, samt stensättningen med den förut omnämnda hällristningen i block.

Stensättningen ligger på ett delkrön av morånåsen. Den har en diameter av 11 m och är 0,6 m hög. På fornlämningen står en rest sten av ansenligt format; den är 2,4 m hög. Intill denna ligger en sten av unge-

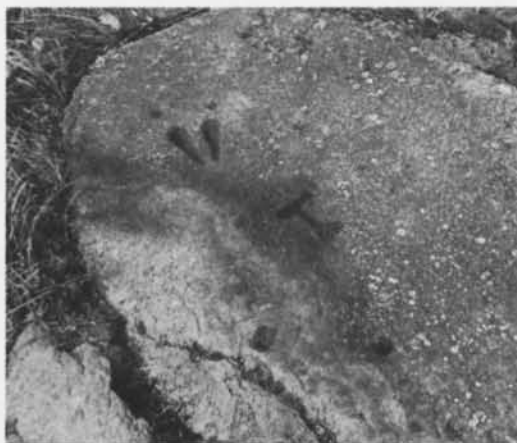
fär samma storlek, vilken möjligen kan ha varit rest. Stensättningen genomgrävdes år 1893 av markägaren, varvid man fann »multnade ben» och en halvrund rakkniv, daterad till period VI (SHM inv.nr 11272).

Intill stensättningen i dess västra del ligger blocket med hällristningen. Blocket är 2,3×1,2 m och 0,3 m högt och har en plan ovansida, sluttande åt väster, på vilken hällristningen är belägen. Klövstämpeln, som består av egentliga klövar och lättklövar, är 20 cm lång och 16 cm bred på det bredaste stället mellan lättklövarna. De egentliga klövarna har avrundade och jämnt avsmalnande ändar formade till ett V. Djupet varierar mellan 0,2–0,8 cm. Till formen påminner den närmast om en hjortklöv, till formatet om en stämpel av en kraftig älg. Den T-formiga figuren är 16 cm lång, 12 cm bred och 0,2–0,3 cm djup. De två skålgroparna är 4–5 cm i diameter och 0,7 resp. 1 cm djupa.

Av dessa ristningar är klöven kanske den mest intressanta. I hällristningarnas formvärld är djurspår en relativt ovanlig företeelse. I Bohuslän har vid de senaste årens specialinventering bl. a. påträffats spår av björn (Tossene sn) samt en anhopning av något som kan vara hovar (Askums sn). Några dokumenterade motsvarigheter till klöven i Nöbbelöv inom det sydsjandinsviska hällristningsområdet är hittills inte kända. Hällristningslokalerna i Åskollen och Skogerveien i Drammen, Norge, uppvisar däremot några liknande. I Gärde, Offerdals socken, Jämtland, finns den enda kända motsvarigheten i Sverige, publicerad av Gustaf Hallström i *Monumental Art* (1960), Pl. III, Gärde A: 1, 2, 3. Här finns dels en ensam klöv intill en älgfigur, dels fyra klövar i grupp. Det torde röra sig om

Fig. 1. Stensättningen från V med hällristningsblocket i förgrunden. T. v. blockets översida. Ovan. Klöven, 20 cm lång. Foto förf. – The stone-setting from the west with the rock-carved boulder in the foreground. Left, the upper side of the boulder. Top, the hoof, 20 cm long.

älgklövar, ristade av en fångstkulturs människor som ett uttryck för jaktmagi. Att av dessa få parallella draga några slutsatser beträffande den enstaka klöven i

Nöbbelöv är naturligtvis inte möjligt. Den skånska hällristningsmiljön med dess anknytning till jordbruket kan dock antyda en annan tolkning. I det sydliga hällristningsområdet är t. ex. hjorten relativt vanligt förekommande tillsammans med skeppsbilder. Man får förmoda att dessa bilders innebörd kan ha varit en annan än rent fångstrituell. Dock bör jakten ha varit ett betydelsefullt näringsfång även i en jordbruksbygd under bronsåldern.

Carin Lindblom-Häggbom

II. Hjärsås, Hjärsås socken

Under fornminnesinventeringen i Hjärsås socken 1973 påträffades ett rest stenblock med en hällristning. Blocket är 1,10×1,05 meter (NÖ–SV) och 0,7 meter högt. I den SÖ sidan är en yxliknande figur, 31×14 cm och intill 1,5 cm djup. I stenen är dessutom ett sekundärt borrarat hål. (Hjärsås sn inv.nr 13.)

Hällristningsblocket är beläget utmed

landsvägen Hjärsås–Knisslinge, ca 100 m NNÖ om Hjärsås Hembygdsgård och 15 m NNV om nämnda landsväg på den tomt, som ägs av f. d. skogvaktare Erik Strömberg, Hjärsås nr 6. Blocket står i trädgården, 5,6 m Ö 10°S om SÖ hörnet av bostadshuset. Enligt markägaren är stenen hitflyttad från Haraberga gård på 1940-talet.

I området omkring hällristningsblocket finns 7 skålgropsförekomster, som visar att miljön är bronsålder.

Vid genomgång av all litteratur om hällristningar i Vitterhetsakademiens bibliotek har enbart en parallell till hällristningen i Hjäsås påträffats. Den finns dels i L. Baltzer, *Fornlämningar i Tanums socken, Bohuslän* på plansch nr 33 & 36, avbildning nr 1, och dels i Axel Em. Holmberg, *Fornlämningar i Tanums socken, Bohuslän*, i tabell 14 & 15, Fig. 42. Den sistnämnda är den bäst återgivna bilden och är nästan identiskt lik hällristningen från Hjäsås.

Bernt Einerstam

Fig. 2. a. Hällristning på stenblock från Hjäsås socken. b. Delparti av hällristningsyxan, efter A. E. Holmberg. Teckn. förf. – Rock-carving on a boulder from Hjäsås parish. Part of a rock-carved axe, after A. E. Holmberg. Drawing the author.

Litteratur

L. Baltzer, *Hällristningar från Bohuslän*, I Göteborg 1881.

Axel Em. Holmberg, *Arkeologisk afhandling*, Stockholm 1848.

Two Newly Found Rock Carvings in Skåne

During the 1973 inventory of prehistoric remains in the north of Skåne, two hitherto unknown rock carvings were found. Carin Lindblom-Häggbom gives an account of a carving from Ö. Broby parish depicting, among other things, the hoof of an artiodactyl. There are paral-

lels in North- and West-Scandinavia. From Hjäsås parish, Bernt Einerstam describes an axe-like carving which has its closest counterparts in Bohuslän. In both cases, the carvings occur in typical Bronze Age milieus.